

**Загальна соціологія. Частина 2. Особистість у системі суспільних відносин.
Суспільство та його структура**

Робоча програма навчальної дисципліни (Силабус)

Реквізити навчальної дисципліни

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Галузь знань	С - соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини
Спеціальність	С5 Соціологія
Освітня програма	Врегулювання конфліктів та медіація
Статус дисципліни	Нормативна
Форма навчання	Очна (денна)
Рік підготовки, семестр	1 курс, 2 семестр
Обсяг дисципліни	5 кред. ЄКТС/150 годин: лекції – 30 год., семінарські – 30 год., самостійна робота – 90 год.
Семестровий контроль/ контрольні заходи	Екзамен, МКР
Розклад занять	https://schedule.kpi.ua/
Мова викладання	Українська
Інформація про керівника курсу / викладачів	Лектор і практичні: доцент, кандидат філософських наук, доцент, Піголенко Ігор Вікторович, e-mail: pigolenko@gmail.com
Розміщення курсу	Посилання на дистанційний ресурс Moodle: https://do.ipk.kpi.ua/course/view.php?id=348

Програма навчальної дисципліни

1. Опис навчальної дисципліни, її мета, предмет вивчення та результати навчання

Мета навчальної дисципліни - формування знання про предмет, структуру, понятійний апарат соціології, опанування соціологічними знаннями про сучасне суспільство та соціальні зміни, що в ньому відбуваються.

Предметом вивчення дисципліни є основні поняття соціології, її об'єкт та предмет, структура, функції, роль у сучасному суспільстві, а також становлення, розвиток і функціонування соціальних спільнот і форм їх самоорганізації: соціальних систем, соціальних структур та інститутів.

Сформовані результати навчання сприятимуть становленню у професійній діяльності та самореалізації майбутнього фахівця. Теоретичний зміст предметної області: соціальні відносини та взаємодія; особистість, соціальні групи та спільноти; соціальні інститути; соціальні структури та нерівності; соціальні зміни та їх вплив; соціальні проблеми в соціумі, як на національному, так і глобальному рівнях.

Поєднання теоретичного та емпіричного соціологічного знання дозволяє створити системне бачення закономірностей та тенденцій соціальних процесів, прогнозувати розвиток на майбутнє. В той же час, для кожного, хто вивчає соціологію, стає можливим сприймати і аналізувати її специфіку в порівнянні з іншими галузями суспільствознавства.

Систематизовані знання про суспільство передбачають розуміння його як складної системи в якій всі структурні елементи, сфери, інститути, механізми функціонують та розвиваються на основі постійної взаємодії. Саме такий підхід надає можливості орієнтуватись у вирішенні поточних соціальних проблем, аналізувати складні суспільні явища. Це є основою поглиблення професійної підготовки та вироблення навичок наукового бачення світу.

Комунікація з викладачем можлива і заохочуватиметься на навчальних заняттях, а також в межах консультацій з викладачем, які проводяться за графіком, доступним на сайті кафедри.

Компетентності, які набуваються під час вивчення дисципліни:

Загальні компетентності:

- здатність бути критичним і самокритичним (ЗК 04);
- здатність діяти соціально відповідально та свідомо (ЗК 06);
- здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями (ЗК 08);
- здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя (ЗК 12);

Фахові компетентності:

- здатність оперувати базовим категоріально-понятійним апаратом соціології (ФК 01);
- здатність до опанування та використання основних класичних та сучасних соціологічних теорій (ФК 02);
- здатність аналізувати соціальні зміни, що відбуваються в Україні та світі в цілому (ФК 03).

Програмні результати навчання:

- використовувати понятійний апарат соціології в освітній, дослідницькій та інших сферах професійної діяльності (РН 01);
- розуміти історію розвитку соціології, її сучасні концепції та теорії, основні проблеми (РН 02);
- застосовувати положення соціологічних теорій та концепцій до дослідження соціальних змін в Україні та світі (РН 03);
- пояснювати закономірності та особливості розвитку і функціонування соціальних явищ у контексті професійних задач (РН 04).

2. Пререквізити та постреквізити дисципліни (місце в структурно-логічній схемі навчання за відповідною освітньою програмою)

Пререквізити: Вступ до соціологічної професії, Історія соціології

Постреквізити: Соціологія економіки та підприємництва, Соціологія громадської думки та мас-медіа, Соціологія особистості, освіти та культури, Соціологічні дослідження соціальних структур, Соціологія організацій, управління та трудових конфліктів, Соціальна ідентичність та конфлікти в модерному соціумі, Виробнича практика, Переддипломна практика, Підготовка кваліфікаційної роботи

3. Зміст навчальної дисципліни

- Тема 1. Особистість у системі соціальних зв'язків. Соціалізація особистості
- Тема 2. Людина і суспільство: статусний та рольовий набір
- Тема 3. Соціальна взаємодія, соціальні відносини та соціальні зв'язки
- Тема 4. Суспільство як соціальна система
- Тема 5. Соціальна стратифікація
- Тема 6. Соціальна мобільність як динамічна характеристика суспільного життя
- Тема 7. Соціальний клас в соціологічному вимірі
- Тема 8. Бідність та соціальна нерівність
- Тема 9. Особливості соціальних інститутів як спеціальних утворень суспільства
- Тема 10. Соціальні групи та їх класифікація
- Тема 11. Соціологія праці та управління
- Тема 12. Соціальний контроль та девіантна поведінка
- Тема 13. Соціальні процеси та соціальні зміни
- Тема 14. Штучний інтелект як соціальне явище: виклики і трансформації в сучасному суспільстві
- Тема 15. Майбутнє соціології. Угода про асоціацію між Україною та ЄС: виклики та можливості

4. Навчальні матеріали та ресурси

Для успішного вивчення дисципліни достатньо опрацьовувати навчальний матеріал, який викладається на лекціях, а також ознайомитись з літературою.

Базова література

1. Лукашевич М.П., Туленков М.В. Соціологія. Загальний курс : підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : Каравела, 2022. 407 с.
2. Соціологія : підручник для студентів вищих навчальних закладів / В.І. Волович та ін. Київ : Центр учбової літератури, 2022. 808 с.
3. Соціологія: теорії середнього рівня: навчальний посібник / за наук. ред. Ю. Ф. Пачковського. Київ : 2020. 356 с.
4. Спеціальні та галузеві соціології : навчальний посібник для студентів закладів вищої освіти / Климанська Л.Д. та ін. Львів : Видавництво "Новий Світ-2000", 2024. 421 с.
5. Штомпка П. Соціологія: аналіз суспільства / переклад Галини Теодорович. Львів : Колір ПРО, 2020. 799 с.

Допоміжна література:

1. Дембіцький С.С. Розробка соціологічних тестів: методологія і практики її застосування : монографія. Київ : Інститут соціології НАН України, 2019. 303 с.
2. Історико-теоретичний аналіз дослідницьких програм в соціології : монографія / Ворона В. та ін. Київ : Інститут соціології Національної академії наук України, 2022. 248 с.
3. Литвин А.П., Яковенко А.К. Соціологія : навчальний посібник. Видавництво "Новий Світ-2000", 2019. – 365 с.
4. Лукашевич М.П., Туленков М.В., Яковенко Ю.І. Соціологія. Основи загальної, спеціальних і галузевих теорій : підручник для студентів закладів вищої освіти. Київ : Видавництво "Каравела", 2022. 543 с.
5. Лупан І.В. Вибіркові обстеження у психології, соціології та педагогіці : навчальний посібник. Кропивницький : В.Ф. Лисенко, 2019. 191 с.
6. Негрей М., Гнот Т. Аналітика 3 R : навчальний посібник. Київ : Ямчинський О.В., 2020. 236 с.
7. Піголенко, І. В. Забезпечення якості польового етапу дослідження при проведенні соціологічних опитувань. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право : збірник наукових праць.* 2021. № 2 (50). С. 22-27.

8. Сидоров М.В.-С. Математика для соціологів : навчальний посібник. Київ : Каравела, 2019. 420 с.
9. Соціологія : підручник для студентів вищих закладів освіти / за редакцією В.М. Пічі. Львів : Новий світ-2000, 2019. 296 с.
10. Соціологія мови : інформаційно-аналітичний та навчально-практичний словник-довідник (терміни, поняття, визначення, есе) / за редакцією В.М. Пічі. Львів : Видавництво "Новий Світ-2000", 2021. 199 с.
11. Соціологія. Терміни і поняття : навчальний енциклопедичний словник-довідник для студентів, аспірантів, докторів, науковців та викладачів вищих навчальних закладів освіти України, для усіх, хто цікавиться соціологічною наукою / Піча В.М. та ін. Львів : Новий світ-2000, 2019. 657 с.
12. Соціологія: навчальний посібник для студентів усіх спеціальностей денної форми навчання, що вивчають «Соціологію» / О. В. Горпинич та ін. Київ : ДУТ, 2019. 235 с.
13. Туленков М.В. Теорія систем і системний аналіз у соціології : підручник. Київ : Каравела, 2020. 595 с.
14. Українське суспільство в умовах війни. Рік 2023: Колективна монографія / С. Дембіцький, О. Злобіна, Н. Костенко та ін. Київ: Інститут соціології НАН України, 2023. 343 с.
15. Фурман А.В., Біскуп В.С., Морщакова О.С. Загальна соціологія : хрестоматія. Київ : Видавництво Ліра-К, 2019. 353 с.
16. Яковлев М. В., Дубас, М. О., Купка, О. В. Цифрова соціологія та постінформаційне суспільство: методологічні виклики й дослідницькі перспективи. *Габітус*. 2023. №55. 33-38.
17. The Sociology Book: Big Ideas Simply. Explained Dorling Kindersley, 2015. 352 с.

Інформаційні ресурси

1. <http://www.sociology.kpi.ua/literature> – Література на сайті кафедри соціології.
2. <http://www.socio-journal.kpi.kiev.ua/> – Вісник КПІ ім. Ігоря Сікорського. Соціологія. Політологія. Право.
3. <http://www.nbuv.gov.ua> – Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського.
4. <http://i-soc.com.ua/journal/content.php> – Соціологія: теорія, методи, маркетинг.
5. <https://prometheus.org.ua/> – Онлайн-курси України та світу.
6. <http://www.sau.kiev.ua/literature.html> – Соціологічна асоціація України
7. <http://i-soc.kiev.ua> – Інститут соціології НАН України

Навчальний контент

5. Методика опанування навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Лекційні заняття

Лекції із застосуванням інформативно-рецептивних методів, евристичних бесід, елементів навчальної дискусії, елементів проблемного викладу матеріалу.

Лекція 1. Особистість у системі соціальних зв'язків. Соціалізація особистості

Предмет дослідження соціології особистості. Ключові поняття і категорії соціології особистості: людина, індивід, особистість, індивідуальність. Основні проблеми соціології особистості. Філософське-соціологічне уявлення про особистість. П'ять антропологічних версій розгляду людини. Людина в соціобіології, марксистській концепції, позитивізмі, "розуміючій" соціології. Фройдизм і неофройдизм про особистість та її становлення. Людина в концепціях символічного інтеракціонізму та феноменологічної соціології. Біхевіоризм і проблема особистості. Теоретична модель соціальної структури особистості П. Сорокіна. Теорії соціальної установки. Диспозиційна теорія саморегуляції поведінки індивіда. Концепція соціального характеру. Модальна особа. Теорія "дзеркального "Я". Характерні риси особистості та її внутрішня духовна структура. Потреби, інтереси, мотиви й цінності. Соціальна типологія особистості. Проблема соціалізації, соціальної адаптації та інтеріоризації. Ресоціалізація особистості в перехідних суспільствах. Первинна і вторинна соціалізація, рівень соціалізації. Професіоналізація. Основні агенти соціалізації (сім'я,

контактні групи, освіта, культура і тому подібне). Соціальна відповідальність. Особистість в добу глобальних трансформацій.

СРС: Назвіть основні проблеми, які вивчає соціологія особистості. В чому полягає відмінність термінів: людина, індивід, особистість, індивідуальність. Охарактеризуйте специфіку соціологічного підходу до вивчення особистості. Назвіть основні положення соціологічної концепції В. Парето. Розкрийте зміст понять «потреби», «інтереси», «мотиви». Назвіть основні потреби особистості та розкрийте їхній взаємозв'язок. Викладіть основні положення теорії референтних груп. Дайте визначення поняттю «соціалізація» і розкрийте його сутність. Як співвідносяться між собою соціалізація і девіація? Агенти соціалізації: сутність, типологія, основна характеристика. Розкрийте сутність поняття «атрибути соціалізації і соціального статусу». В чому полягає самореалізація особистості?

Література: Осн: 1, 2, 3, 4, 5; дод.: 3, 4, 9, 11, 12

Лекція 2. Людина і суспільство: статусний та рольовий набір.

Рольова теорія: поняття “Соціальна роль” і “соціальний статус”, їх види. Процес навчання ролям особистості, чинники та фактори, які визначають цей процес. «Психодрама» Дж. Морено та її характеристики. Набуті та вроджені соціальні статуси. Рольова поведінка. Концепція драматичного рольового уявлення І. Гофмана. Рольові конфлікти і їх наслідки. Неадекватна рольова підготовка. Рольова напруга. Раціоналізація, розподіл та регулювання ролей.

СРС: Дайте визначення поняттям: «соціальна позиція», «соціальний статус», «соціальна роль». В чому полягає відмінність між рольовими вимогами і рольовими очікуваннями? Дайте характеристику статусно-рольовій орієнтації особистості. Наведіть приклади. Наведіть приклад статусно-рольового набору особистості. В чому відмінність «вроджених» і «набутих» соціальних статусів (поясніть на прикладах)?

Література: Осн: 1, 2, 3, 4, 5; дод.: 3, 4, 9, 11, 12

Лекція 3. Соціальна взаємодія, соціальні відносини та соціальні зв'язки.

Соціальні стосунки і соціальна взаємодія. Види соціальної взаємодії. Теорія соціальної дії. Моделі модифікації за Т. Парсонсом. Типи соціальної дії Ю. Хабермаса. Соціальна взаємодія в теорії П. Сорокіна. Діяльнісна соціологія (М. Арчер, П. Штомпка, П. Бурдьє). Соціальні зв'язки: основні елементи та форми. Поведінка, як форма діяльності. Соціальні відносини та соціальні зв'язки.

СРС: Дайте визначення поняттю «соціальна дія» у характеристиці М. Вебера. Розкрийте зміст положення М. Вебера про соціальну дію та її типи. Назвіть основні положення соціальної політики і влади М. Вебера. В чому полягає сутність соціальної взаємодії. Хто з вчених-соціологів займалися дослідженням проблем соціальної взаємодії? Як і за яких обставин виникають соціальні відносини? В чому і як проявляється соціальна поведінка?

Література: Осн: 1, 2, 3, 4, 5; дод.: 3, 4, 9, 11, 12

Лекція 4. Суспільство як соціальна система

Суспільство і природа "Парадигма людської винятковості" та її спростування в альтернативній соціології. Інвайронментальна соціологія, її зміст і соціальне значення. Глобальна екологічна криза та діяльність Римського клубу з метою її попередження. Коеволюція природи і суспільства. Системний підхід до суспільства в соціології. Системно-механістичні уявлення про суспільство. Соціологія В. Парето та її основні положення. Системно-органістичні уявлення про суспільство. Синтезований підхід до суспільства у працях Ф. Тьонніса та Е. Дюркгайма. Суспільство в марксистській соціології. Суспільна система в ситуації постмодерну. Визначення суспільства та його ознаки. Основні рівні системного підходу до суспільства (мега-, макро-, мезо- та мікрорівні). Структура суспільства як цілісної системи. Джерела та характер суспільного розвитку. Поняття соціальних змін та їхні рушії. Ендо- та екзогенні чинники в розвитку суспільства. Еволюція і

революція. Соціальна революція та реформи. Причини суспільного розвитку в різних соціологічних школах і напрямках. Ідея прогресу та її критика наприкінці ХХ ст. Альтернативи ідеї прогресу. Циклічно-хвильовий підхід та його розвиток у сучасних соціологічних концепціях. Формування єдиної глобальної системи.

СРС: Що таке суспільство і які його основні ознаки? Які підсистеми включає в себе суспільство? За якими критеріями відбувається типологізація суспільства? В чому особливість формаційного підходу до типологізації суспільства? В чому сутність цивілізаційного підходу до типологізації суспільства?

Література: Осн: 1, 2, 3, 4, 5; дод.: 11, 12, 13, 14, 15

Лекція 5. Соціальна стратифікація

Теорія соціальної стратифікації. Джерела і функції соціальної стратифікації. Стратифікаційні моделі соціальної нерівності. Типи стратифікаційних систем, напрями їх еволюції. “Відкрите” суспільство. Соціальна нерівність, стратифікація. Економічна нерівність і роль “середнього класу” в сучасному суспільстві. Тенденції зміни соціальної структури суспільства у сучасних умовах. Соціальна структура українського суспільства.

СРС: В чому різниця класового і стратифікаційного підходів у визначенні соціальної структури суспільства? Що знаходиться в основі соціальної стратифікації суспільства? Що розуміють під соціальною мобільністю? Назвіть основні типи стратифікаційних систем та охарактеризуйте кожен з них. Назвіть основні наукові підходи до аналізу поняття маргінальності. В чому полягає функція і роль середнього класу в суспільстві? Проаналізувати динаміку соціальної стратифікації українського суспільства.

Література: Осн: 1, 2, 3, 4, 5; дод.: 11, 12, 13, 14, 15

Лекція 6. Соціальна мобільність як динамічна характеристика суспільного життя

Соціальна мобільність, її види, канали (соціальні ліфти) здійснення мобільності. Вертикальна та горизонтальна мобільність. Групова та індивідуальна мобільність. Можливості здійснення соціальної мобільності в сучасному суспільстві. Коефіцієнт мобільності. Діапазон мобільності. Об'єм і крок мобільності. Дистанція мобільності. Напрямок мобільності. Міжпоколінна та всередині поколінна мобільність. Коефіцієнт мобільності. Класова іммобільність. Миграція населення.

СРС: Хто ввів поняття «соціальна мобільність» в соціологічний обіг? Назвіть основні канали, фільтри, принципи соціальної мобільності. Які існують види соціальної мобільності? Охарактеризуйте закони соціальної мобільності. В чому специфіка соціальної мобільності маргінальних верств населення?

Література: Осн: 1, 2, 3, 4, 5; дод.: 11, 12, 13, 14, 15

Лекція 7. Соціальний клас в соціологічному вимірі

Соціологічний підхід до розуміння класів. Теорія класів К.Маркса. Класи в роботах М.Вебера. Типологія класової системи в США запропонована американським соціологом Л.Уорнером. Європейська та американська традиція в розумінні класів. Класові конфлікти. Нормативістський та релятивістський підходи до вивчення «середнього класу». Роль та місце “середнього класу” в сучасному суспільстві.

СРС: Які існують моделі класового розподілу суспільства? В чому особливість класової теорії К.Маркса? Охарактеризуйте класову теорію американського соціолога Еріка Оліна Райта. В чому особливість класової теорії британського вченого Френка Паркіна? Що являє собою класовий конфлікт? Охарактеризуйте проблеми формування середнього класу в Україні.

Література: Осн: 1, 2, 3, 4, 5; дод.: 11, 12, 13, 14, 15

Лекція 8. Бідність та соціальна нерівність

Соціальна нерівність, стратифікація. Економічна нерівність в сучасному суспільстві. Історія проблеми нерівності. Дослідження рівня та якості життя в соціологічній практиці. Вимірювання бідності. Економічні, політичні та соціальні показники бідності. Мінімальний споживчий кошток. Прожитковий мінімум. Мінімальна заробітна плата. Три рівні бідності.

СРС: Що таке бідність? Охарактеризуйте економічні, політичні та соціальні показники бідності. Глобальна нерівність: причини та наслідки. Назвіть основні методи дослідження соціальних процесів: нерівність, бідність, поляризація. Розкрийте взаємозв'язок проблеми нерівності в доходах та проблеми бідності. Проаналізуйте чинники, що зумовлюють диференціацію доходів населення.

Література: Осн: 1, 2, 3, 4, 5; дод.: 11, 12, 13, 14, 15

Лекція 9. Особливості соціальних інститутів як спеціальних утворень суспільства

Зміст поняття "соціальний інститут". Типи інститутів. Основні ознаки соціального інституту. Функції соціальних інститутів. Основні соціальні інститути сучасного суспільства. Релігія як соціальний інститут і її місце в сучасному українському суспільстві. Держава і суспільство, тенденції розвитку їх взаємодії. Інституційні зміни. "Громадянське суспільство".

Сім'я як соціальний інститут і мала соціальна група. Специфіка соціологічного вивчення сім'ї. Дослідження сім'ї в радянській соціології. Деінституціоналізація сучасної сім'ї. Сім'я як соціальна система. Основні категорії соціологічного дослідження сім'ї: умови життя, структура сім'ї, функції сім'ї. Основні форми сім'ї та різновиди шлюбу (нуклеарна і розширена сім'я; моногамія і полігамія, груповий шлюб; патріархальні й матріархальні родини, егалітарна сімейна система тощо). Соціальні та індивідуальні функції сім'ї. Основні підходи до вивчення сім'ї в соціологічній думці: інтеракціоналістський, конфліктологічний, структурно-функціоналістський, ситуаційний, інституціональний тощо. Сім'я у соціобіології. Тенденції розвитку сучасної сім'ї (світовий і вітчизняний досвід). Сучасна сім'я в Україні: стан, тенденції розвитку, перспективи. Основні індикатори становища сімей в Україні. Демографічні аспекти та загальний стан сімейно-шлюбних взаємин на початку XXI ст.

СРС: Що таке «соціальний інститут»? Які функції виконують соціальні інститути? Чи може суспільство існувати без соціальних інститутів? Які основні види соціальних інститутів Ви знаєте? В чому полягає їх специфіка? Що являє собою сім'я як соціальний інститут? В чому проявляються соціальні функції сім'ї? Які соціальні функції релігії? Як і чому виникають політичні відносини в суспільстві? Що являють собою громадянське суспільство та правова держава? В чому сутність соціальної держави?

Література: Осн: 1, 2, 3, 4, 5; дод.: 11, 12, 13, 14, 15

Лекція 10. Соціальні групи та їх класифікація

Поняття "Соціальна спільнота". Основні види соціальних спільнот (шари, круги, групи, класи, суспільства). Соціальна верства, її особливості. Група як соціальна система: цілі, структура, ресурси. Роль і види соціальних груп, основні ознаки. Малі і великі групи. Інструментальні і експресивні групи. Внутрішньогрупова взаємодія. Групи в економічній діяльності. Організація як цільова група.

СРС: Що таке «соціальна спільнота»? Що являють собою великі соціальні спільноти? Які Ви знаєте види соціальних груп, в чому їх різниця? Які основні ознаки малої соціальної групи? В чому полягає різниця між формальними і неформальними групами?

Література: Осн: 1, 2, 3, 4, 5; дод.: 11, 12, 13, 14, 15

Лекція 11. Соціологія праці та управління

Основні етапи розвитку соціологічного знання про економічну сферу. Теорія економічного лібералізму А. Сміта та її соціальні аспекти. Праці Д. Рікардо і Т. Мальтуса, їхнє соціальне

забарвлення. К. Маркс і соціологічна перебудова теоретичної економіки. Аналіз економічної сфери в концепціях М. Вебера і Е. Дюркгайма. Взаємодія економічної та соціальної сфер у працях українських учених. Розробка предмета економічної соціології Т. Парсонсом і Н. Смелзером. Концепції індустріального і постіндустріального суспільства. Постіндустріальні характеристики економічної сфери. Постмодерністське бачення економічних проблем. Економіка в добу глобальних трансформацій. Глобальні цикли економічного розвитку та їхній зміст і скерованість. Соціологія економічної глобалізації. Глобальні цикли економічного розвитку. Економіка масового споживання та її риси. Сучасна неоліберальна глобалізація як соціальний реванш. Глобальні багатії та локальні бідняки. Основні напрямки досліджень соціології праці й управління та предмет цієї науки. Складові предмета соціології праці й управління: суб'єкти праці, соціальні інститути у сфері праці, соціально-трудові відносини, соціально-трудові процеси, соціальне управління ними. Нові підходи в соціології управління: партисипативні методи управління, школа соціальних систем, нова школа науки управління. Поняття менеджменту. Сфера дії менеджменту. Соціологія праці й управління та її розвиток в Україні. Стан розвитку економіки України та його вплив на свідомість і поведінку громадян країни. Ступінь інституційної сумісності сучасного українського суспільства із глобальним соціально-економічним простором.

СРС: Як співвідносяться між собою економічна соціологія та соціологія праці й управління. Як поєднується економічна сфера з іншими сферами суспільства у вченні К.Маркса? Назвіть основні концепції сучасної західної соціології управління. Які зміни у розвитку виробництва і споживання описують теорії постіндустріального суспільства? Охарактеризуйте постмодерністське бачення економічних проблем сучасності.

Література: Осн.: 1, 2, 3, 4, 5; дод.: 11, 12, 13, 14, 15

Лекція 12. Соціальний контроль та девіантна поведінка

Соціальний контроль. Механізми і інститути соціального контролю. Соціальні норми і санкції. Зовнішній і внутрішній контроль. Девіантна поведінка, типи девіацій. Теорії походження девіантної поведінки. Аномія. Е.Дюркгейм та його праця «Самогубство».

СРС: Розкрийте сутність системи соціального контролю. Охарактеризуйте поняття девіації, предмет та об'єкт соціальної девіації. Які існують концепції девіантної поведінки? Розкрийте сутність поняття «аномія». В чому полягає вплив аномії на нормативну поведінку суспільства? Охарактеризуйте погляди Е.Дюркгейма на аномію.

Література: Осн.: 1, 2, 3, 4, 5; дод.: 11, 12, 13, 14, 15

Лекція 13. Соціальні процеси та соціальні зміни

Поняття «Соціальні зміни». Соціальний прогрес і регрес. Критерії соціального прогресу. Соціальна дезорганізація. Розподіл праці як джерело суспільного розвитку. Реформи і соціальні революції. Модернізація. Глобальні проблеми суспільного розвитку. Світова цивілізація і процеси глобалізації. Типи соціальних рухів (експресивні, утопічні, революційні, рухи реформ, рухи опору). Способи вивчення соціальних рухів. Соціальні умови, сприяючі розвитку соціальних рухів. Масова поведінка, її особливості. Властивості натовпу.

СРС: Поняття «соціальна динаміка», «соціальні зміни», «соціальний розвиток» і їх співвідношення. Розкрийте зміст і спрямованість соціального розвитку. Охарактеризуйте види соціальних процесів. В чому полягає сутність соціальних змін? В яких формах можуть протікати соціальні зміни?

Література: Осн.: 1, 2, 3, 4, 5; дод.: 11, 12, 13, 14, 15

Лекція 14. Штучний інтелект як соціальне явище: виклики і трансформації в сучасному суспільстві

Штучний інтелект (ШІ) вже не є виключно технічним поняттям — він активно змінює соціальну структуру, комунікації, трудові відносини та повсякденні практики. У цій темі розглядається ШІ як соціальний конструкт і фактор соціальних змін. Особливу увагу приділено соціальним очікуванням

від ІІІ, нерівності в доступі до технологій, впливу на ринок праці, етичним дилемам і питанням соціального контролю.

СРС: У чому полягає соціальна природа штучного інтелекту? Як соціальні потреби впливають на створення і застосування ІІІ? Чи можна вважати ІІІ "новим соціальним актором"? Які соціологічні теорії допомагають аналізувати взаємодію людини та ІІІ? Яким чином ІІІ впливає на відтворення або подолання соціальної нерівності? Хто виграє і хто програє від впровадження автоматизованих технологій? Які соціальні ризики породжує використання ІІІ в управлінні, контролі та прийнятті рішень? Чи є небезпека "алгоритмічної дискримінації"? Як змінюються уявлення про працю, компетентність та цінність людського внеску в умовах ІІІ? Що означає бути "корисним" у світі, де частину функцій виконують машини?

Література: Осн: 1, 2, 3, 4, 5; дод.: 16, 17

Лекція 15. Майбутнє соціології. Угода про асоціацію між Україною та ЄС: виклики та можливості

Стан розвитку та специфічні риси розвитку соціології в добу глобалізації. Основні парадигми сучасного соціологічного знання та його структура. Теоретична соціологія: структурні та інтерпретативні парадигми. Структурний функціоналізм. Соціальна система та її складники. Проблема соціальної інтеграції. Соціологія конфлікту. Конфлікт як постійний, органічний внутрішній стан соціальної системи. Символічний інтеракціонізм. Поняття соціальної взаємодії. Людина-діяч як основна категорія соціології. Загальна модель людської взаємодії. Феноменологічна соціологія. Основні принципи феноменологічного підходу до розуміння і пояснення соціальної реальності. Інтегральна соціологія П. Сорокіна. Теорія соціокультурної динаміки. Соціологічні теорії останньої чверті ХХ — початку ХХІ ст. Теорія постіндустріального суспільства та завдання соціології у його вивченні. Соціологічний постмодернізм та його складники. Творчий внесок П. Сорокіна в розвиток сучасної соціології. Емпірична соціологія та її основні школи: гарвардська, колумбійська та чиказька. Емпіричні дослідження в організації менеджменту та зв'язків з громадськістю (РК). Інформаційно-комунікативні технології та роль соціологічних досліджень в їхньому вдосконаленні. Е. Гідденс та його дев'ять тез про майбутнє соціології. Перспективи розвитку соціології в добу глобалізації. Глобалізація у працях Е. Гідденса та інших сучасних концепціях. Дві соціологічні версії глобалізації. Місце і роль соціології у розвитку людства на початку ХХІ ст.

СРС: Назвіть характерні риси сучасної соціології. Назвіть основних представників чиказької школи в соціології. Назвіть основні положення структурного функціоналізму. Назвіть основні положення конфліктологічної соціології. Назвіть основні положення символічного інтеракціонізму. Назвіть основні положення феноменологічної соціології. Назвіть основні положення теорії постіндустріального суспільства. Дайте характеристику постмодерністського ставлення до людини і суспільства.

Література: Осн: 1, 2, 3, 4, 5; дод.: 16, 17

Семінарські (практичні) заняття

Семінарські заняття у формі комбінованого опитування, опитування із застосуванням методу самооцінки, тестування, використання наочних методів демонстрації та ілюстрації, застосування репродуктивного методу.

Семінарське заняття 1. Особистість у системі соціальних зв'язків. Соціалізація особистості

1. Специфіка соціологічного підходу до дослідження особистості.
2. Біологічна природа та соціальна сутність людини.
3. Процес соціалізації та його характеристики. Фактори розвитку особистості.

4. Основні теорії соціалізації особистості. Теорія “дзеркального Я” Ч.Кулі. Поняття “Узагальненого іншого” Герберта Міда.
5. Етапи соціалізації особистості. Первинна та вторинна соціалізації.
6. Десоціалізація та ресоціалізація. Соціальна адаптація та інтеріоризація.
7. Агенти та інститути соціалізації.

СРС: Назвіть основні проблеми, які вивчає соціологія особистості. В чому полягає відмінність термінів: людина, індивід, особистість, індивідуальність. Охарактеризуйте специфіку соціологічного підходу до вивчення особистості. Назвіть основні положення соціологічної концепції В. Парето. Розкрийте зміст понять «потреби», «інтереси», «мотиви». Назвіть основні потреби особистості та розкрийте їхній взаємозв'язок. Викладіть основні положення теорії референтних груп. Дайте визначення поняттю «соціалізація» і розкрийте його сутність. Як співвідносяться між собою соціалізація і девіація? Агенти соціалізації: сутність, типологія, основна характеристика. Розкрийте сутність поняття «атрибути соціалізації і соціального статусу». В чому полягає самореалізація особистості?

Література: Осн: 1, 2, 3, 4, 5; дод.: 3, 4, 9, 11, 12

Семінарське заняття 2. Людина і суспільство: статусний та рольовий набір.

1. Рольова теорія: поняття „соціальна роль” і „соціальний статус”.
2. Соціальні статуси: запропоновані і набуті.
3. Соціальна роль – єдність об’єктивного і суб’єктивного.
4. Ідентифікація з роллю та статусом.
5. Рольове напруження та конфлікти.

СРС: Дайте визначення поняттям: «соціальна позиція», «соціальний статус», «соціальна роль». В чому полягає відмінність між рольовими вимогами і рольовими очікуваннями? Дайте характеристику статусно-рольовій орієнтації особистості. Наведіть приклади. Наведіть приклад статусно-рольового набору особистості. В чому відмінність «вроджених» і «набутих» соціальних статусів (поясніть на прикладах)?

Література: Осн: 1, 2, 3, 4, 5; дод.: 3, 4, 9, 11, 12

Семінарське заняття 3. Соціальна взаємодія, соціальні відносини та соціальні зв'язки.

1. Соціальні контакти та їх види.
2. Соціальна дія: форми та види.
3. Суспільна орієнтованість соціальної дії та поведінки людини.
4. Соціальна взаємодія та соціальні відносини.
5. Формування відносин залежності та влади
6. Соціальні зв'язки.

СРС: Дайте визначення поняттю «соціальна дія» у характеристиці М. Вебера. Розкрийте зміст положення М. Вебера про соціальну дію та її типи. Назвіть основні положення соціальної політики і влади М. Вебера. В чому полягає сутність соціальної взаємодії. Хто з вчених-соціологів займалися дослідженням проблем соціальної взаємодії? Як і за яких обставин виникають соціальні відносини? В чому і як проявляється соціальна поведінка?

Література: Осн: 1, 2, 3, 4, 5; дод.: 3, 4, 9, 11, 12

Семінарське заняття 4. Суспільство як соціальна система

1. Визначення суспільства та його ознаки.
2. Еволюція уявлення про суспільство та теорії його походження
3. Види та типи суспільств в історичному ракурсі.
4. Системний підхід до суспільства в соціології
5. Джерела та характер суспільного розвитку
6. Характерні особливості сучасного суспільства
7. Теорії постіндустріального суспільства та постмодернізм

СРС: Що таке суспільство і які його основні ознаки? Які підсистеми включає в себе суспільство? За якими критеріями відбувається типологізація суспільства? В чому особливість формаційного підходу до типологізації суспільства? В чому сутність цивілізаційного підходу до типологізації суспільства?

Література: Осн:1, 2, 3, 4, 5; дод.: 11, 12, 13, 14, 15

Семінарське заняття 5. Соціальна стратифікація

1. Соціальна стратифікація: поняття, види.
2. Історичні типи стратифікаційних систем та напрямки їх еволюції.
3. Вимір соціальної стратифікації
4. Теорія соціальної стратифікації П.Сорокіна
5. Стратифікаційна структура сучасного українського суспільства

СРС: В чому різниця класового і стратифікаційного підходів у визначенні соціальної структури суспільства? Що знаходиться в основі соціальної стратифікації суспільства? Що розуміють під соціальною мобільністю? Назвіть основні типи стратифікаційних систем та охарактеризуйте кожен з них. Назвіть основні наукові підходи до аналізу поняття маргінальності. В чому полягає функція і роль середнього класу в суспільстві? Проаналізувати динаміку соціальної стратифікації українського суспільства.

Література: Осн:1, 2, 3, 4, 5; дод.: 11, 12, 13, 14, 15

Семінарське заняття 6. Соціальна мобільність як динамічна характеристика суспільного життя

1. Соціальна мобільність та її характеристики.
2. Види та типи соціальної мобільності.
3. Канали здійснення вертикальної соціальної мобільності за П.Сорокіним.
4. Проблеми соціальної мобільності
5. Індивід та соціальна мобільність.
6. Міграція в сучасному суспільстві

СРС: Хто ввів поняття «соціальна мобільність» в соціологічний обіг? Назвіть основні канали, фільтри, принципи соціальної мобільності. Які існують види соціальної мобільності? Охарактеризуйте закони соціальної мобільності. В чому специфіка соціальної мобільності маргінальних верств населення?

Література: Осн:1, 2, 3, 4, 5; дод.: 11, 12, 13, 14, 15

Семінарське заняття 7. Соціальний клас в соціологічному вимірі

1. Соціологічні теорії класів
2. Європейська та американська традиції вивчення класів.
3. Нормативістський та релятивістський підходи до вивчення «середнього класу».
4. Охарактеризуйте класову теорію американського соціолога Еріка Оліна Райта.
5. В чому особливості класової теорії британського вченого Френка Паркіна?
6. Роль «середнього класу» в сучасному українському суспільстві.

СРС: Які існують моделі класового розподілу суспільства? В чому особливості класової теорії К.Маркса? Охарактеризуйте класову теорію американського соціолога Еріка Оліна Райта. В чому особливості класової теорії британського вченого Френка Паркіна? Що являє собою класовий конфлікт? Охарактеризуйте проблеми формування середнього класу в Україні.

Література: Осн:1, 2, 3, 4, 5; дод.: 11, 12, 13, 14, 15

Семінарське заняття 8. Бідність та соціальна нерівність

1. Соціальна нерівність в суспільстві.
2. Бідність як соціальна проблема суспільства.
3. Види бідності та їх характеристика.
4. Вимірювання бідності.
5. Коефіцієнт Лоренца. Коефіцієнт Джині.
6. Маргіналізація сучасного українського суспільства: характеристика.

СРС: Що таке бідність? Охарактеризуйте економічні, політичні та соціальні показники бідності. Глобальна нерівність: причини та наслідки. Назвіть основні методи дослідження соціальних процесів: нерівність, бідність, поляризація. Розкрийте взаємозв'язок проблеми нерівності в доходах та проблеми бідності. Проаналізуйте чинники, що зумовлюють диференціацію доходів населення.

Література: Осн:1, 2, 3, 4, 5; дод.: 11, 12, 13, 14, 15

Семінарське заняття 9. Особливості соціальних інститутів як спеціальних утворень суспільства.

1. Інституціоналізація як соціальний феномен.
2. Види соціальних інститутів та їх основні ознаки.
3. Функції соціальних інститутів.
4. Основні соціальні інститути сучасного суспільства
5. Сім'я як соціальний інститут та її основні характеристики.

СРС: Що таке «соціальний інститут»? Які функції виконують соціальні інститути? Чи може суспільство існувати без соціальних інститутів? Які основні види соціальних інститутів Ви знаєте? В чому полягає їх специфіка? Що являє собою сім'я як соціальний інститут? В чому проявляються соціальні функції сім'ї? Які соціальні функції релігії? Як і чому виникають політичні відносини в суспільстві? Що являють собою громадянське суспільство та правова держава? В чому сутність соціальної держави?

Семінарське заняття 10. Соціальні групи та їх класифікація

1. Поняття «соціальна спільнота» та її ознаки.
2. Група, як соціальна система: цілі, структура, ресурси.
3. Види соціальних груп та їх класифікація.
4. Референтні групи та їх характеристика.
5. Квасігрупи та їх характеристика.
6. Групова взаємодія та групова динаміка

СРС: Що таке «соціальна спільнота»? Що являють собою великі соціальні спільноти? Які Ви знаєте види соціальних груп, в чому їх різниця? Які основні ознаки малої соціальної групи? В чому полягає різниця між формальними і неформальними групами?

Література: Осн: 1, 2, 3, 4, 5; дод.: 11, 12, 13, 14, 15

Семінарське заняття 11. Соціологія праці та управління

1. Економічна сфера: місце в системі суспільних відносин.
2. Соціологія праці: основні категорії та функції.
3. Праця як соціальна діяльність.
4. Ринок праці: проблеми безробіття.
5. Соціологічні виміри праці.
6. Функції та види соціального управління.

СРС: Як співвідносяться між собою економічна соціологія та соціологія праці й управління. Як поєднується економічна сфера з іншими сферами суспільства у вченні К.Маркса? Назвіть основні концепції сучасної західної соціології управління. Які зміни у розвитку виробництва і споживання описують теорії постіндустріального суспільства? Охарактеризуйте постмодерністське бачення економічних проблем сучасності.

Література: Осн: 1, 2, 3, 4, 5; дод.: 11, 12, 13, 14, 15

Семінарське заняття 12. Соціальний контроль та девіантна поведінка

1. Система соціального контролю
2. Соціальні характеристики девіації
3. Функції та дисфункції девіації
4. Соціологічні теорії девіації: загальна характеристика
5. Теорія аномії

СРС: Розкрийте сутність системи соціального контролю. Охарактеризуйте поняття девіації, предмет та об'єкт соціальної девіації. Які існують концепції девіантної поведінки? Розкрийте сутність поняття «аномія». В чому полягає вплив аномії на нормативну поведінку суспільства? Охарактеризуйте погляди Е.Дюркгейма на аномію.

Література: Осн: 1, 2, 3, 4, 5; дод.: 11, 12, 13, 14, 15

Семінарське заняття 13. Соціальні процеси та соціальні зміни

1. Соціальні процеси та їх різновиди

2. Поняття та види соціальних змін
3. Соціологічні теорії соціальних змін
4. Соціальні рухи та етапи їх розвитку
5. Види соціальних рухів та їх характеристика
6. Теорії щодо причин соціальних рухів

СРС: Поняття «соціальна динаміка», «соціальні зміни», «соціальний розвиток» і їх співвідношення. Розкрийте зміст і спрямованість соціального розвитку. Охарактеризуйте види соціальних процесів. В чому полягає сутність соціальних змін? В яких формах можуть протікати соціальні зміни?

Література: Осн:1, 2, 3, 4, 5; дод.: 11, 12, 13, 14, 15

Семінарське заняття 14. Штучний інтелект як соціальне явище: виклики і трансформації в сучасному суспільстві

1. У чому полягає соціологічне значення розвитку штучного інтелекту?
2. Як ШІ впливає на соціальну нерівність у сучасному суспільстві?
3. Які ризики та можливості ШІ для ринку праці?
4. Яким чином ШІ трансформує повсякденне життя та комунікації?
5. Як держава та суспільство можуть регулювати впровадження ШІ?

СРС: У чому полягає соціальна природа штучного інтелекту? Як соціальні потреби впливають на створення і застосування ШІ? Чи можна вважати ШІ "новим соціальним актором"? Які соціологічні теорії допомагають аналізувати взаємодію людини та ШІ? Яким чином ШІ впливає на відтворення або подолання соціальної нерівності? Хто виграє і хто програє від впровадження автоматизованих технологій? Які соціальні ризики породжує використання ШІ в управлінні, контролі та прийнятті рішень? Чи є небезпека "алгоритмічної дискримінації"? Як змінюються уявлення про працю, компетентність та цінність людського внеску в умовах ШІ? Що означає бути "корисним" у світі, де частину функцій виконують машини?

Література: Осн:1, 2, 3, 4, 5; дод.: 16, 17

Семінарське заняття 15. Модульна контрольна робота

6. Самостійна робота студента

Самостійна робота здобувача включає:

підготовка до аудиторних занять – 56 год;

підготовка до модульної контрольної роботи – 4 год;

підготовка до екзамену – 30 год.

Загалом – 90 год.

Питання для самостійної роботи для студентів прописані для кожного лекційного та практичного завдання.

Під час планування індивідуального завдання з певного ОК необхідно забезпечити баланс часу СРС відповідної освітньої компоненти. Підґрунтям цього розрахунку є орієнтовні норми часу на виконання здобувачами вищої освіти окремих робіт:

Вид роботи	Підготовка до одного аудиторного академічного часу					Підготовка та складання		Виконання	
	Лекції	Практичні	Семінарські	Лабораторні	МКР* (денна)	Залік	Екзамен	ІСЗ (денна)	ДКР (заочна)
Норма часу (год.)	0,3-0,5	0,5-1	1,5-2	1-1,5	2	6	30	10-15	10-20

Політика та контроль

7. Політика навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Відвідуваність і виконання завдань

Для студентів, які бажають продемонструвати відмінні результати навчання, необхідним є активна робота на лекційних заняттях, однак відпрацьовувати пропущені лекції не потрібно.

Від студентів буде вимагатись активна участь на практичних заняттях. Рейтинг студента значною мірою формуватиметься за результатами його роботи на практичних (семінарських) заняттях. Кожне пропущене практичне заняття (незалежно від причин пропуску) знижує підсумковий рейтинг студента з дисципліни.

Студенти, які пропустили семінарські заняття, можуть не допустити зниження підсумкового рейтингу, своєчасно (протягом семестру) опрацювавши відповідні теми і виконавши завдання, передбачені для пропущених занять. Не треба чекати наближення заліково-екзаменаційної сесії для відповідного спілкування з викладачем. Це слід робити як тільки студент буде готовий продемонструвати свої знання і навички з пропущених тем занять.

Теми і завдання для практичних занять передбачені Силабусом, доступні з особистого кабінету студента в системі «Moodle».

На лекціях та практичних заняттях допускається використання ноутбуків, смартфонів, але лише для цілей, зумовлених темою заняття і відповідним тематичним завданням.

Студент на практичному занятті може використовувати підготовлені ним письмові нотатки з питань теми заняття (або передбачених завданням), однак висловлення позиції, читаючи з аркуша паперу знижує якість відповіді та оцінку.

Неформальна освіта

За бажанням здобувача, в умовах, що не сприяють регулярному відвідуванню занять, допускається вивчення окремих змістовних частин дисципліни в асинхронному режимі, зокрема через опанування дистанційних курсів та інших форм неформального навчання. Для врахування в рейтинговій системі оцінювання балів за такі курси, вони мають змістовно відповідати певним темам силабусу, а їх проходження узгоджене з викладачем дисципліни. На підтвердження проходження неформального навчання студент має надати відповідний документ (сертифікат) із зазначенням назви курсів та їх обсягу в годинах. Визнання результатів неформальної освіти відбувається у порядку визначеному у відповідному Положенні КПІ ім. Ігоря Сікорського: <https://osvita.kpi.ua/node/179>.

Зокрема, рекомендується навчання на онлайн курсі «Соціологія та соціальні дослідження: що, як, навіщо?» Курс розміщено на освітній платформі Prometheus за посиланням: https://apps.prometheus.org.ua/learning/course/course-v1:IRF+SOC101+2015_T1/home.

Політика університету

Академічна доброчесність

Політика та принципи академічної доброчесності визначені у розділі 3 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code> (інша необхідна інформація стосовно академічної доброчесності)

Норми етичної поведінки

Норми етичної поведінки студентів і працівників визначені у розділі 2 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>.

Політика використання штучного інтелекту

Політика використання штучного інтелекту та її принципи регламентуються наказом «Політика використання штучного інтелекту для академічної діяльності в КПІ ім. Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://osvita.kpi.ua/node/1225>.

8. Види контролю та рейтингова система оцінювання результатів навчання (PCO)

Рейтинг студента складається з балів, які він отримує за:

- 1) відповіді на семінарських заняттях;
- 2) модульна контрольна робота
- 3) екзамен

1. Відповіді на семінарських заняттях.

Ваговий бал – 3 бали при відповіді на одне питання. Максимальна кількість балів на всіх семінарських заняттях дорівнює $G_{\text{сем}} = 3 \text{ бали} \cdot 14 = 42 \text{ бали}$.

При відповіді на кожне питання студент отримує:

- «відмінно», повна відповідь (не менше 90% потрібної інформації) якщо при відповіді студент демонструє глибоке знання матеріалу, логічно і послідовно його викладає, дає обґрунтовані висновки, вільно оперує конкретними даними, з легкістю і переконливо відповідає на поставлені питання – 3 бали;
- «добре», достатньо повна відповідь (не менше 75% потрібної інформації), або повна відповідь з незначними неточностями, відповідає на більшість з поставлених питань – 2,5 бали;
- «задовільно», неповна відповідь (не менше 60% потрібної інформації) та значні помилки, на поставлені питання відповідає слабо, або не відповідає взагалі – 2 бали;
- «незадовільно», відсутня робота на семінарі – 0 балів.

2. Модульна контрольна робота.

Ваговий бал – 8.

Критерії оцінювання:

- «відмінно», тема розкрита повною мірою (не менше 90% потрібної інформації), робота написана самостійно, відповідає встановленим вимогам та здана вчасно – 7-8 балів;
- «добре», тема розкрита не досить повно (не менше 75% потрібної інформації), наявні незначні відхилення від встановлених вимог, здана вчасно – 6 балів;
- «задовільно», тема розкрита погано та/або наявні суттєві відхилення від встановлених вимог та/або робота здана із суттєвою затримкою – 5 балів;
- «незадовільно», робота не відповідає вимогам – 0 балів.

3. Екзамен.

Ваговий бал – 50.

Екзамен передбачає усні відповіді на питання, перелік яких наведений у додатку 2.

Критерії оцінювання:

- 45-50 балів – студент відповідає на майже всі питання екзамену, демонструє глибоке знання матеріалу, логічно і послідовно його викладає, дає обґрунтовані висновки, вільно оперує конкретними даними, висловлює власну позицію з дискусійних питань, демонструє ознаки теоретичного мислення та соціологічної уяви;
- 38-44 балів – студент відповідає на більшість питань екзамену, демонструє хороший рівень знання матеріалу;
- 30-37 балів – студент відповідає на приблизно половину питань екзамену, демонструє доволі поверхневі знання;
- 0 балів – студент відповідає лише на окремі питання екзамену, не має власної позиції, допускає суттєві неточності.

Заохочувальні бали (не більше 10 балів за усі види робіт):

- за науково-дослідницьку діяльність (участь у конференціях, «Днях науки ФСП», конкурсах студентських робіт, публікації);
- участь у факультетських олімпіадах з навчальної дисципліни та всеукраїнських олімпіадах.

Умови позитивної проміжної атестації:

Для отримання «зараховано» з першої проміжної атестації студент повинен мати не менше ніж 12 балів, для отримання «зараховано» з другої проміжної атестації студент повинен мати не менше ніж 24 бали.

Умови допуску до екзамену:

Умовою допуску студента до екзамену є отримання попередньої рейтингової оцінки не менше як 24 бали.

Таблиця відповідності рейтингових балів оцінкам за університетською шкалою:

<i>Рейтингова оцінка здобувача (бали)</i>	<i>Університетська шкала оцінок рівня здобутих компетентностей (результатів навчання)</i>
100-95	Відмінно
94-85	Дуже добре
84-75	Добре
74-65	Задовільно
64-60	Достатньо
Менше 60	Незадовільно

Можливі відмітки у відомості семестрового контролю:

Не допущено	Невиконання умов допуску до семестрового контролю
Усунено	Порушення принципів академічної доброчесності або морально-етичних норм поведінки
Не з'явився	Здобувач, був допущений, але не з'явився на екзамен

Перегляд рейтингової системи оцінювання впродовж семестру

Перегляд РСО може здійснюватися за вмотивованою заявою здобувача, що вивчає ОК, органу студентського самоврядування або профспілкового комітету студентів, поданою на ім'я завідувача забезпечуючої кафедри. Процедура перегляду визначена у розділі 7 Положення про систему оцінювання результатів навчання в КПІ ім. Ігоря Сікорського
https://osvita.kpi.ua/sites/default/files/downloads/Pologennia_RSO_2025.pdf

9. Додаткова інформація з дисципліни (освітнього компонента)**Рекомендації студентам**

В рамках навчальної дисципліни «Загальна соціологія. Частина 2. Особистість у системі суспільних відносин. Суспільство та його структура» проводять лекційні і семінарські заняття відповідно. Лекції проводяться з використанням презентацій про основні терміни, поняття, теорії, з урахуванням тематики занять. В рамках курсу передбачено ознайомлення з першоджерелами та їх обговорення на семінарських заняттях.

Семінарське заняття передбачає підготовку виступів студентами за визначеними питаннями, участь в дискусії, висловлення власної думки тощо. Критеріями оцінювання виконання завдань семінарського заняття є: логічна послідовність відповіді; повнота розкриття кожного питання; аналітичність міркувань у відповіді; посилання на джерела; обґрунтованість особистих висновків.

Готуючись до семінарського заняття студент має опрацювати лекційний матеріал певної теми, ознайомитись з додатковими джерелами, статтями в періодичних виданнях. На семінарському занятті навіть добре підготовлений студент не повинен залишатись пасивним спостерігачем,

активно включатись у обговорення питання. Якщо студент не ознайомився з навчальним матеріалом, йому варто уважніше слухати виступаючих, і завдяки отриманій інформації намагатись компенсувати недоліки підготовки до заняття. Не слід відмовлятися від відповіді на питання викладача. Навіть якщо студент не знає відповіді, доцільно спробувати відповісти, висловити свою думку, виходячи з власних знань, досвіду, логіки запитання тощо. Відповідальне ставлення до підготовки на кожне семінарське заняття дає змогу розібратися в тих питаннях які розглядаються в рамках дисципліни «Загальна соціологія. Частина 2. Особистість у системі суспільних відносин. Суспільство та його структура».

Позааудиторні заняття

Можлива участь студентів у неформальному гуртку для соціологів-початківців.

Дистанційне навчання

Можливе синхронне дистанційне навчання з використанням платформ для відео-конференцій та освітньої платформи для дистанційного навчання в університеті.

Інклюзивне навчання

Допускається

Робочу програму навчальної дисципліни (силабус) «Загальна соціологія. Частина 2. Особистість у системі суспільних відносин. Суспільство та його структура»

Складено доцентом, кандидатом філософських наук, доцентом, Пиголенко Ігор Вікторович

Ухвалено кафедрою соціології (протокол № 16 від 23.06.2026)

Погоджено Методичною комісією факультету соціології і права(протокол № 7 від 30.06.2026)

Питання до МКР

1. Місце і функції соціології в сучасному світі.
2. Перспективні напрями розвитку і застосування соціології в сучасному світі.
3. Соціологія в Україні, що реформується: основні напрями розвитку і застосування.
4. Значення ідей класичних соціологічних теорій для сучасної соціології.
5. Теорія раціональної бюрократії і сучасна організація.
6. Позитивістська і якісна парадигми в сучасній соціології.
7. Методи соціологічного дослідження: принципи застосування.
8. Динаміка соціальної структури в Україні, що трансформується.
9. Критерії соціальної стратифікації сучасного українського суспільства.
10. Соціальні проблеми основних соціальних груп українського суспільства.
11. “Еліта” сучасної України. Підстави типологізації і канали мобільності.
12. Соціальна мобільність в Україні: агенти і напрями.
13. Мобільність окремих прошарків і груп українського суспільства.
14. Нові соціальні групи української соціальної структури.
15. Проблеми побудови “відкритого суспільства” в сучасній Україні.
16. Проблема “середнього класу” в побудові суспільства.
17. “Середній клас” в сучасній Україні: основа і перспективи розвитку.
18. Проблеми соціалізації в сучасному українському суспільстві.
19. Соціальні інститути в сучасному українському суспільстві.
20. Особливості побудови і функціонування сучасних українських соціальних інститутів.
21. Детермінанти девіантної поведінки в сучасній Україні.
22. Проблеми інститутів соціального контролю в сучасній Україні.
23. Ціннісні орієнтації українського населення.
24. Ціннісні орієнтації сучасної української молоді.
25. Особливості української економічної культури.
26. Проблеми нормативності громадської думки.
27. Громадська думка про соціальні проблеми українського суспільства.
28. Громадська думка про шляхи розвитку України.
29. Критерії і референти соціального прогресу в сучасній Україні.
30. Основні аспекти соціокультурної трансформації в Україні.
31. Проблеми етнічного облаштування сучасної України.
32. Соціальні проблеми глобалізації.
33. Функції соціальних рухів в сучасному українському суспільстві.
34. Перспективи розвитку конструктивних соціальних рухів в Україні.
35. Мотивація праці в сучасній Україні.
36. Сучасні напрями розвитку соціально-трудових відносин.
37. Проблеми розвитку соціально-трудових відносин в Україні.
38. Загальні передумови і умови розвитку соціального партнерства.
39. Перспективи розвитку соціального партнерства в Україні.
40. Соціологія і менеджмент: основні напрями взаємодії.
41. Характерні риси розвитку соціології в добу глобалізації
42. Концепція сталого розвитку суспільства

Питання до екзамену

1. Специфіка соціологічного підходу до дослідження особистості.
2. Біологічна природа та соціальна сутність людини.
3. Особистість як суб'єкт та об'єкт соціологічних досліджень
4. Структура особистості
5. Основні теорії соціалізації особистості.
6. Теорія “дзеркального Я” Ч.Кулі.
7. Поняття “Узагальненого іншого” Герберта Міда.
8. Етапи соціалізації особистості. Первинна та вторинна соціалізації.
9. Десоціалізація та ресоціалізація. Соціальна адаптація та інтеріоризація.
10. Агенти та інститути соціалізації.
11. Роль соціалізації у процесі становлення особистості
12. Рольова теорія: поняття „соціальна роль” і „соціальний статус”.
13. Соціальні статуси: запропоновані і набуті.
14. Ідентифікація з роллю та статусом.
15. Рольове напруження та конфлікти.
16. Соціальні контакти та їх види.
17. Соціальна дія: форми та види.
18. Суспільна орієнтованість соціальної дії та поведінки людини.
19. Соціальна взаємодія та соціальні відносини.
20. Соціальні зв'язки.
21. Визначення суспільства та його ознаки.
22. Еволюція уявлення про суспільство та теорії його походження
23. Види та типи суспільств в історичному ракурсі.
24. Системний підхід до суспільства в соціології
25. Джерела та характер суспільного розвитку
26. Характерні особливості сучасного суспільства
27. Теорії постіндустріального суспільства
28. Двовірний соціальний простір
29. Трьохвірний соціальний простір
30. Соціальна структура суспільства: основні види та елементи.
31. Соціальна стратифікація: поняття, види.
32. Історичні типи стратифікаційних систем та напрямки їх еволюції.
33. Вимір соціальної стратифікації
34. Теорія соціальної стратифікації П.Сорокіна
35. Соціологічні теорії класів
36. Європейська та американська традиції розуміння класів.
37. Нормативістський та релятивістський підходи до вивчення «середнього класу».
38. Роль «середнього класу» в сучасному суспільстві.
39. Соціальна нерівність в сучасному суспільстві
40. Абсолютна та відносна бідність.
41. Вимірювання бідності. Коефіцієнт Лоренца.
42. Маргіналізація українського суспільства
43. Інституціоналізація як соціальний феномен.
44. Види соціальних інститутів та їх основні ознаки.
45. Функції соціальних інститутів.
46. Основні соціальні інститути сучасного суспільства
47. Сім'я як соціальний інститут та її основні характеристики.
48. Поняття «соціальна спільнота» та її ознаки.
49. Група, як соціальна система: цілі, структура, ресурси.
50. Види соціальних груп та класифікація груп в суспільстві.
51. Квазігрупи.
52. Групова взаємодія та групова динаміка

53. Соціальна мобільність та її характеристики.
54. Види та типи соціальної мобільності.
55. Канали здійснення вертикальної соціальної мобільності за П.Сорокіним.
56. Проблеми соціальної мобільності
57. Індивід та соціальна мобільність.
58. Міграція в сучасному суспільстві
59. Система соціального контролю
60. Соціальні характеристики девіації
61. Функції та дисфункції девіації
62. Соціологічні теорії девіації: загальна характеристика
63. Теорія аномії
64. Основні риси соціальної організації
65. Теорії соціальних організацій в західній соціології
66. Управління соціальними організаціями
67. Економічна сфера: місце в системі суспільних відносин
68. Соціологія праці й управління, її поняття і категорії
69. Соціологічні виміри праці.
70. Поняття та види соціальних змін
71. Соціальні процеси та їх різновиди
72. Природа соціальних рухів
73. Соціальні ситуації, що сприяють виникненню і розвитку соціальних рухів
74. Особистісне сприйняття соціальних рухів
75. Соціальна сутність культури
76. Культура в системі норм
77. Структура культури
78. Форми вияву культури в житті людини
79. Характерні риси розвитку соціології в добу глобалізації
80. Теорії постіндустріального суспільства